

Asia: VN/31658/2024

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

1. Hyvinvointialueiden mahdollisuus hyödyntää tekoälysääntelyn testiympäristöjä

Eri yhteiskunnan sektoreilla edistetään voimallisesti tekoälyn hyödyntämistä hallitusohjelman kannustamana. Tämän seurauksena myös julkisoikeudelliset yhteisöt, kuten hyvinvointialueet, pyrkivät edistämään tekoälykehittämistä merkittävästi ja voivat toimia myös tekoälyjärjestelmien tarjoajan roolissa.

Tekoälyasetuksen VI luku käsittelee innovointia tukevia toimenpiteitä. Esimerkiksi artiklassa 57 mainitaan, että:

”Tekoälyn sääntelyn testiympäristöjen on tarjottava valvottu ympäristö, joka edistää innovointia ja helpottaa innovatiivisten tekoälyjärjestelmien kehittämistä, koulutusta, testausta ja validointia rajoitetun ajan ennen kuin ne saatetaan markkinoille tai otetaan käyttöön tarjoajien tai mahdollisten tarjoajien ja toimivaltaisen viranomaisen keskenään sopiman erityisen testiympäristösuunnitelman mukaisesti. Tällaisiin testiympäristöihin voi sisältyä niissä valvottu tosielämän olosuhteissa tapahtuva testaus.”

Tekoälyasetuksen artikla 62 nostaa tarjoajia ja käyttöönnottajia, erityisesti pk-yrityksiä, mukaan lukien startup-yritykset, koskevat toimenpiteet. Tässä artikkelissa nostetaan esiin yritysten ensisijainen pääsy tekoälyn sääntelyn testiympäristöihin seuraavasti:

"Jäsenvaltioiden on annettava pk-yrityksille, myös startup-yrityksille, joilla on sääntömääräinen kotipaikka tai sivutoimipiste unionissa, ensisijainen pääsy tekoälyn sääntelyn testiympäristöihin, jos ne täyttävät kelpoisuusvaatimukset ja valintaperusteet; ensisijainen pääsy ei sulje pois muiden kuin tässä kohdassa tarkoitettujen pk-yritysten, mukaan lukien startup-yritykset, pääsyä tekoälyn sääntelyn testiympäristöön edellyttäen, että myös ne täyttävät tukikelpoisuus- ja valintaperusteet;"

Työ- ja elinkeinoministeriö järjesti maanantaina 19.5.2024 klo 14-15 etänä avoimen sidosryhmätilaisuuden EU:n tekoälyasetuksen toisen vaiheen täytäntöönpanosta, joka koskee erityisesti tekoälyn sääntelyn testiympäristön perustamista ja sen vaatimaa lainsäädäntöä. Tässä tilaisuudessa nousi esiin ennakkokysymys siitä, miten sääntelyn testiympäristö tulee palvelemaan kuntia ja hyvinvointialueita tekoälyn kehittäjinä ja käyttöönnottajina. Tähän kysymykseen oli etukäteen tuotettu vastaus, että sääntelyn testiympäristöön voivat osallistua myös kunnat ja hyvinvointialueet, jos ne täyttävät kelpoisuus- ja valintakriteerit.

Tukemalla myös kuntien ja hyvinvointialueiden tekoälyratkaisuden kehittämistä testiympäristön avulla mahdollistettaisiin vahvemmin tehokas ja vaikuttava tiedonjako eri yhteiskunnan sektorirajat ylittäen sekä julkisen hallinnon toimijoiden kansainvälisen edelläkävijyyden kehittyminen ja uusien innovaatioiden syntyminen. Tekoälysääntelyn testiympäristön valmiuksien ja resurssien toivotaan siis riittävän myös hyvinvointialueiden tekoälykehittämisen tueksi, PK-yritysten ja startup yritysten innovaatiotoiminnan tukemisen lisäksi.

2. Huomioita muista näkökohdista

On huomioitava kuitenkin, että testiympäristöjen yksityiskohtaisista järjestelyistä ja toiminnasta ei ole vielä täytäntöönpanosäädöksiä. Nyt lausuttavana olevassa luonnoksessa kerrotaankin, että:

"Tämän esityksen valmisteluhetkellä komissio ei ole antanut tekoälyasetuksen 58 artikkelissa tarkoitettuja täytäntöönpanosäädöksiä testiympäristöjen yksityiskohtaisista järjestelyistä ja toiminnasta. Täytäntöönpanosäädökset voivat mahdollisesti rajoittaa kansallista liikkumavaraa testiympäristöjen käytännön järjestämisen osalta koskien esimerkiksi testiympäristön toiminnan eri vaiheissa noudatettavaa menettelyä, hakijoiden kelpoisuutta ja valintaperusteita, testiympäristöön osallistumisen kestoa ja osallistumisen keston pidennystä, hakemuksissa ja testiympäristösuunnitelmassa edellytettäviä tietoja sekä toimijoilta perittäviä maksuja osallistumisesta testiympäristöön."

Tavoiteltavaa edellä nostettujen seikkojen osalta on muunmuassa, että:

- Tekoälyasetusta on tärkeä tulkita tekoälyn testiympäristöjen osalta juuri asetuksen tarkoittamalla tavalla. Tekoälyn sääntelyn testiympäristöjen tavoitteena on nimenomaan edistää innovointia ja helpottaa innovatiivisten tekoälyjärjestelmien kehittämistä niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla.
- Testiympäristöjen tulee olla aidosti houkuttelevia sekä hyöty mitattavissa, hyödyntäjille ei saa aiheutua kohtuutonta taakkaa ja kustannuksia.
- Testiympäristön puitteissa tarjottavan neuvonnan ja ohjauksen tulee aidosti edesauttaa tekoälyratkaisujen kehittämistä tekoälyasetuksen vaatimusten mukaisesti
- Hakijoiden kelpoisuutta ja valintaperusteita koskettavien menettelyiden tulee olla tarkoituksellisia ja avoimia

Holappa Terhi
UNA OY